

Metka in njen oči

Ilustriral Fr. Godec

Metka je sama doma. Zelo ji je dolgčas, pa ne sme zdoma. Sicer je zunaj mraz in leden sever piše in pleše s snegom, ali to je najbolj veselo. Šla bi k svoji prijateljici Urški na drugi konec vasi in hitro bi bili na potoku, kjer je gladka ledena skorja. In potem bi prišli otroci iz cele vasi in bi se smejali in drsali in kepali.

Metka se zelo boji svojega očma. Kadar jo samo pogleda s sivimi očmi pod košatimi obrvmi, že vztrepeta, četudi ne vé, da bi se bila v čem pregrešila. Tudi njena mamica se boji hudega očma in ima zmeraj objokane oči. Zvečer hodi oči s svojimi tovariši k Majdonu, kjer je krčma, in potem ga čakajo včasih do polnoči.

Njena mlajša polbratca Jakec in Nace sta v šoli in prideta šele proti večeru. Takrat je že bolj kratkočasno, ker se imajo radi in se uče skupaj. Metka je seveda najbolj modra, saj pa tudi že hodi dopoldne v šolo, in sicer v četrti razred, kjer se uči raznih učenih stvari. Mamica hodi k sosedom delat in je zato ni doma.

Metka ne ve, kaj bi počela, pa se spomni: Pisemce bi pisala svoji prijateljici Urški, ali ta je daleč, in v vasi ni pismonoše, ki bi nesel pismo. Zato se nasmehlja Metka in se spomni: Pisala bom sebi in podpisala Urško. In je začela:

»Draga Metka! Že dolgo Ti nisem pisala, ker nisem vedela, kaj bi Ti pisala. Zdaj pa je pri nas mnogo novega! Zunaj se tepejo berači, da kar cunje lete od njih, tako pravi mamica. Sneg gre namreč že ves dan in veter pleše s snežinkami. Naš oče so zjutraj kleli, ker so bili slabe volje. Tega se jaz najbolj bojim, zato sem kar odletela v šolo, kjer je najbolj prijetno. — Naša Liska je dobila teličko, ki smo ji dali ime Breza, ker je lepo bela in rumena. — Moje punčke, ki mi jo je prinesel Miklavž pred štirimi leti, ne boš več videla. Oni dan jo je bolel zob in ker se mi je smilila, sem jokala, pa so jo zato oče vrgli na ogenj. — Naš črni muc je šel med razbojnike. Pred tremi dnevi je odšel na vas z dolgim hlodom, ki ga je vlekel za seboj in ga še zdaj ni nazaj. — Zdaj pa moram nehati, ker pridejo najbrž oče domov, pa bi bili hudi, ko bi brali to pismo. In Te lepo pozdravljam in želim, da bi prišla k meni.«

Metka konča pismo in odhiti iz hiše pogledat, kako naletava sneg. In ko se vrne, ploskne z rokami in prebere pismo, ki ga je pisala prijateljica Urška.

Zvečer so vsi zbrani v hiši razen očma, in mati je vsa v skrbeh, da ima objokane oči. Zdaj gre v kuhinjo in mimogrede skoči na prag pogledat po vasi. Ko se vrne v hišo, gleda skozi okna.

»Le kje hodi naš oče,« vzdihuje.

»Le kje hodi, gotovo so ga zopet dobili medse njegovi bratci.«

Jakec in Nace je ne slišita, ker bereta in pišeta. Metka pa je starejša in njo boli materina žalost.

»Najbrž so oče že na mostu in vsak trenutek lahko stopijo v sobo.«

»Metka, ali misliš res, da že gre domov,« reče mati in hvaležno pogleda svojo hčerko.

»O, mamica, gotovo vem, da so že na poti. Zdajle gredo mimo tistega kozolca ob potoku.«

»Naj bodo, kjer hočejo,« pravi Jakec. »Pojdimo k večerji, lačen sem!«

»Večerjo na mizo,« kriči Nace, »že od včeraj nisem večerjal.«

Sedejo za mizo in Metki se zdi, da že dolgo niso bili krompirjevi žganci tako dobri kot nocoj. Pogleda mater, ki je zopet vsa objokana, in tudi njej je nenadoma srce tako žalostno, da mora izpregovoriti:

»Jaz pa grem očetu naproti, gotovo jih bom že srečala.«

»Nikamor ne boš hodila! Ali bi se rada prehladila?«

»Pa bom šla,« je rekla Metka, »očetu grem vendar lahko naproti.«

»Ti kar pojdi, da te sreča tam v hrastju divja žena. Boš videla, kaj ti bo povedala,« jo hoče postrašiti Jakec.

»Mati, kar vrata zaklenite, da ne bo silila,« pristavi Nace.

Najbolj je bilo Metki hudo zaradi matere in jezila se je nad očmom, ker jim dela skrbi. Potem je že mislila skrivaj oditi v noč, ko se zaslišijo zunaj težke stopinje in jezne besede. In Metka hiti odpirat vrata.

V hišo je stopil očim v škornjih, velik in širok, v debeli suknji ter se godrnjaje opotekel k peči.

»Dober večer,« ga je Metka plaho pozdravila.

»Kako se reče,« je zarežal očim in se široko zamajal po hiši.

»Ne razsajaj,« se je oglasila žena, »saj smo ti voščili dober večer.«

»Kje si mi voščila?« je zamahnil s pestjo proti njej. »Kdo sem jaz?« je grozeče nadaljeval in gledal, nad kom bi stresel jezo.

»Vi ste gospodar te hiše,« je boječe odgovorila Metka.

»Kdo še?«

»Vi ste naš oče in dobrotnik.«

»Kdo še? Odgovori, ti, žena!«

»Moj mož! Zdaj pa bodi tiho in sedi za mizo. Večerjo ti brž prinesem.«

Žganci so mu dišali in jih je hitro pospravil; sedel je nazaj k peči, da si nažge pipo.

»Glej ga, hudimana, na tobak sem pozabil. Kdo bo skočil ponj, alo, Metka!«

»Ne boš pošiljal otroka, saj lahko ostane v snegu, grem sama,« se je ponudila žena.

»Ne, ne, že grem, o pa še kako rada,« se je hitro oglasila Metka.

»Jaz ne pustim otroka, saj lahko zmrzne,« je branila mati in vsa drhtela v strahu in ljubezni do nje.

»Kdo je gospodar te hiše?« je zagrmel očim.

»Vi ste gospodar te hiše,« je odvrnila Metka.

»Na, vzemi denar in hitro pridi!«

Ko je odprla Metka vežna vrata in stopila čez prag, se je zagnal mrzel veter z vso silo vanjo. Za trenutek je počakala ob zidu, misleč,

da bo utihnil, ali ker je pritiskal in butal brez prestanka, se je vrgla Metka hrabro vetru nasproti in zagazila v sneg.

Kot da je čakal na to, jo je bliskoma objel od vseh strani in ji skočil za vrat, s katerega ji je strgal tenak robec. Ali Metka se ga ni ustrašila. »Pa nalašč ne,« si je mislila, »ne dam se, nisem tako boječa,« in skušala se je zasmejati. Stekla je naprej po zasneženi cesti, kjer so tekli gladki kolovozi, in ko je prišla do dolgega kozolca, ki je bil založen z ajdovo slamo, ji veter ni mogel do živega. Ko pa je kozolec nehal, ji je veter vrgel v obraz polno snežink, da jo je zapeklo v lica, in so se ji napolnile oči s solzami. Ko je bila zopet med hišami, je bilo boljše. Veter ni imel toliko moči do nje in iz hlevov je prihajal gorak duh po živini in iz vež se je kadilo.

Ko pride Metka do potočka, kjer ni bilo hiš, jo zopet zgrabi veter. Od zadaj jo potiska naprej, od strani jo suje v sneg. Od mraza ji gre na jok, ali skuša se ubraniti. »Očetu grem po tobak namesto mamice.« Ta misel jo budi in tolaži. Težko hodi po zamrzlih grudah, vdira se v napol trdi sren, gazi po globokem snegu, ki ga je nanesel veter. Brez sape, premrla in ozebla prijoka Metka do Majdona, kjer prodajajo tobak.

V hiši se naslanjata na mizo dva pivca in ostrmita, ko vstopi Metka. Nerodno jima je in skoraj ju je sram pred njo. Z rokavom zakrivata vsak svoj kozarec in ne vesta, kaj bi.

»I, glej jo, kaj pa ti, Metka, ali si prišla? Saj oče so že šli domov.« Povešata oči in si ne upata pogledati Metke.

»Saj sem le prišla po tobak za očeta,« pove s solzami in glas ji drhti, ker vsa trepeče od mraza.

»Pa kako si prišla, ali nisi zmrznila, ali nisi ostala v snegu? Ojoj!«

Vsi jo pomilujejo in tolažijo in krčmar ji greje prste v svoji debeli roki. Še krčmarica jo pride gledat.

»Metka, ali si res ti, o, Metka!«

Ko se je ogrela in dobila tobak, vstaneta pivca izza mize.

»Čakaj no, Metka, greva s teboj!«

Že so zunaj v snegu, na mrazu. Veter hruje, zavija, siplje sneg in Metka se stiska v robec in se vsa trese.

»Saj res, čakaj no, Metka, ali hočeš, da te nesem?«

In tisti pivce, ki jo je prej ogovoril, si jo naloži v naročje. In potem se menjavata vso pot, dokler je ne prineseta v domačo hišo.

»Ali ni mogla iti sama?« vpije očim. »Ji bom že pokazal, potuhnila se je.

Vzdigne pest, ali ko vidi Metkine solzne oči in njen vdani obraz, povesi pogled pred njo.

Drugi dan je Metka ostala v postelji. Vsa je gorela, lica so ji bila razpaljena, v prsih je čutila bolečine in tudi v grlu.

»Vseeno bom vstala! Nočem, da bi oče rekli, da sem se potuhnila.« In ko je bila sama v sobi, je vrgla odejo s sebe.

»Ne bom ne ležala,« si je mislila. »Navsezadnje bi še mislili, da sem res bolna.«

Vstala je in šla proti vratom. Ko pa jih je hotela odpreti, se je zgrudila.

»Mati!«

Na njen vzdih prileti mati v sobo in ko zagleda hčerko na tleh, se od strahu skoraj onesvesti.

»Kaj je s teboj, ti ubogi otrok?«

»Nič mi ni, mati, samo slaba sem,« reče Metka in se tiho zasmeje.

»In tako čudno mi je, kot bi plesala. Vse gre naokrog.«

»Saj si vsa v ognju, zakaj pa vstajaš? Ali hočeš umreti?«

Metka leži, vsa je bolna in slaba, da ne more roke vzdigniti. Smehlja se in govori veselo, kakor da je najbolj zdrava in srečna. Zdaj ji je vroče, da je vsa mokra, a nato jo objame mraz. Postelja se trese pod njo, tako drhti po vsem telesu. Kar je domačih, stoje pri njeni postelji in tudi očim je prišel v hišo.

»Oj, kako je lepo tamle! Ali vidite? Vse je zlato in angelci hodijo po lestvici. Smehljajo se, glejte, glejte, rožico mi neso. Samo tega se bojim, da bi ne bili oče hudi, ako grem z njimi. Ali smem, oče, nikar se ne jezite, saj ne bom več!«

Kar jih je v hiši, vsi se jokajo in mati vpraša:

»Metka, ali me poznaš?«

In se nasmehlja tako lepo in prisrčno:

»Kaj bi vas ne poznala! Vi ste Marija —«

»Da bi le ne umrla,« reče očim svoji ženi. »Čaj ji skuhaj in vse stori, kar veš in znaš. Ako ne bo bolje, grem jutri po zdravnika.«

Tudi Jakec se joka in pravi:

»Metka, ne smeš umreti! Jaz te ne pustim —«

»Ha, ha, ha, glejte ga, glejte angelca,« se zasmeje Metka.

»Ali ne vidite, da mi nese rdeče jabolko? Mi ga je že dal; ko ga pojém, pa pojdem v šolo.«

»Metka, tudi jaz ti bom dal jabolko, ko boš zdrava,« pravi Nace.

Dve noči in dva dni že visi Metka med življenjem in smrtjo, a tretji dan pravi zdravnik:

»Zaspala je! Bolezen gre na bolje, srce je vzdržalo in ji bije bolj redno.«

»Ali res, Metka ne bo umrla!«

Očim veselo ostrmi in oči se mu zasvetijo v solzah.

Metka spi ves dan in vso noč, ko pa se prebudi, se žalostno zasmeje:

»Zdaj več ne vidim angelcev in zlate rože so ugasnile. Oče, ali ste hudi name?«

Čez teden dni je Metka vstala in je minilo še osem dni, preden je bila čisto zdrava.

Očim jo od takrat vsako jutro poboža, preden gre v šolo. Tudi v krčmo ne zahaja. Pravi, da ga je Metka spreobrnila tisto noč, ko je toliko trpela.

Anton Debeljak

Ranča peč

Po ljudski pripovedki

V vasici Kamenju vidiš veliko skalo blizu potoka, ki žene mlin. Splošno ji pravijo Ranča peč. Sam vranič ali hudi duh jo je zavalil semkaj z visokega sosednega hriba. Pripetilo pa se je to takole.

Hudobec je srečal na bregu siromaka, ki se je držal nad vse čemerno. Vpraša ga:

»Kaj pa ti je, možak, da se držiš, kakor bi ti bile miši vso letino sklestile?«

»Kako ne bi bil žalosten? Davkov ne morem plačati, nobenega zaslužka ni. Sam ne vem, kako se bomo preživili. Ne bora ne belica nisem imel že dva meseca v žepu.«

»Denarja bi rad? Pri meni ga dobiš in ne bo posebno drag.«

Možanec debelo pogleda: »Norčujete se z menoj!«

»Na, tu imaš petdeset brenkačev. Zato pa daš meni tisto reč, ki jo zajtra najprvo povežeš.«

Ubogí kočar veselo sprejme in hiti domov s svojim zakladom. Ženi pove, na koga je naletel v hosti.

»Jejhata, človek božji,« ozklikne gospodinja, »samega nebodigatreba si videl in si se mu prodal. Prva stvar, ki jo boš zajtra povezal? To si ti.«

Možakar je bil ves iz sebe od zadrege. Na srečo pa je imel pametno in previdno družico.

»Takole boš napravil,« mu reče dobra ženka. »Ko se prebudiš, se sleci, vzemi vrč in pojdi, da opašeš ono debelo skalo, ki leži pri Izvoru nad mlinom. Če pride Posmetuh, naj si jo vzame. Tako bo plačan za svoj podarek.«

Šeber, tako se je pisal naš kmetiček, je kaj slabo spal. Hude sanje so ga plašile in strašile vso dolgo noč. Ko se je zjutraj predramil, je stopil še kebast, to se pravi: v sami srajci, k ogromnemu balvanu pri Izvoru na Hribu. Omotvozi debelo pečino. Ni mu bilo posebno čakati. Ta trenutek je stal preoblečeni dušegubec pred njim.

»Kaj si pa storil?« zagodrnja nečistec.

»Glej ga no, zate delam. Tu je prva stvar, ki sem jo danes opasal. Vzemi jo, med nama je poravnano.«

Razkačen se peklenščak zakadi na pečino, s kremplji jo zakotali nizzdol v selo Kamenje. Obstala je kraj potoka, ki ob moči goni mlinsko kolo.

Po vraniču, ki jo je s krepkim udarcem močno opraskal, se vobče imenuje Ranča peč.